

Світові тенденції молочного ринку

Уже котрий місяць поспіль світовий ринок молока характеризується стійкою тенденцією підвищення цін на всі групи молочних товарів. Експерти прогнозують і даліше подорожчання молочних продуктів як мінімум протягом наступних трьох років. Що ж нині відбувається на світовому ринку молока?

Виробництво

За прогнозами продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (FAO), у 2009 році світове виробництво молока та молокопродукції в перерахунку на молоко очікується на рівні 700,9 млн т, що на 1% перевищує результат попереднього року. При цьому країни, що розвиваються, нарощували обсяги виробництва більшими темпами, ніж розвинені країни.

Вагомий внесок у збільшення світового виробництва зробили Індія та Китай. Індія - найбільший у світі виробник молока та молочної продукції.

Сприятливі погодні умови, а зокрема достатня кількість опадів, дали можливість розширити площі під пасовищами, що позитивно вплинуло на розвиток галузі в країні. У 2009 році заплановано виробити 112 млн т молока, що майже на 3% перевищить рівень попереднього року. В Китаї після кризи, пов'язаної з меланіном, уже повернуто довіру споживачів до молочної продукції. Відтак, прогнозується збільшення виробництва до 43,6 млн т, що на 2% перевищить досягнення попереднього періоду. Виробництво молока в країнах Азії становитиме 254,8 млн т, або 36% світового обсягу продукції, та демонструватиме найбільші темпи зростання порівняно з попередніми результатами.

Ситуація на світовому молочному ринку в 2009 році найбільше уразила країни Європейського Союзу. Зниження переробними підприємствами закупівельних цін на молоко призвело до збитковості галузі та погіршення фінансового стану фермерських господарств. В окремих країнах ЄС закупівельні ціни на молоко знизилися на 30-40% і становили 18-21 євроцент/літр. Це при тому, що рівень беззбиткового виробництва забезпечувала ціна близько 33 євроценти/літр. Внутрішні ціни на молочну продукцію знизилися так, що оператори ринку продавали масло та сухе знежирене молоко за інтервенційними цінами. До того ж, здійснювали субсидування експортних поставок продукції.

Однак з вересня ситуація на європейському ринку молока стабілізувалася, й було припинено його державне регулювання.

Незважаючи на розширення виробничих квот та бюджетну підтримку виробників молока, обсяги очікуваного річного виробництва продукції в країнах ЄС становитимуть 154 млн т, що майже на рівні попереднього року.

Несприятлива цінова ситуація на внутрішньому ринку вплинула на зменшення обсягів виробництва одного з найбільших світових виробників молока - Сполучених Штатів Америки. За підсумками 2009 року, США

втратили чверть мільйона корів, що й призвело до зменшення на 1% обсягів його виробництва. Очікується, що на кінець 2009 року виробництво молока в країні становитиме 85,5 млн т проти 86,2 млн у 2008 році.

Значний вклад у збільшення світового виробництва молока зробили країни Океанії. Очікується, що в 2009 році Нова Зеландія виробить продукції на 8% більше, ніж торік, і матиме її майже 16,6 млн т. В Австралії зростання прогнозується на 2%, або до 9,4 млн т. Цьому сприяло поліпшення погодних умов, яке настало після тривалої посухи.

В інших країнах, що справляють вплив на світовий ринок молока, суттєвих змін не очікують, а обсяги виробництва будуть близькими до попереднього року.

Збільшення в 2009 році світового виробництва молока не посприє підвищенню торговельної активності.

Торгівля

Незважаючи на збільшення обсягів експорту молочної продукції з країн Океанії та Південної Америки, активність світової торгівлі в 2009 році знизиться. Продаж на зовнішніх ринках молочної продукції (в перерахунку на молоко) оцінюють у 38,6 млн т, що на 5% менше, ніж попереднього року. Ситуація в торгівлі пов'язана із зменшенням експорту зі США та Європейського Союзу. Якщо 2008 року ці країни сумарно експортували 13,8 млн т молочної продукції, що становило третину світової торгівлі, то 2009 року вони зменшили обсяги такої продукції на 3 млн т. У зв'язку з низькими цінами на світовому ринку, що мали місце здебільшого впродовж 2009 року, оператори ринку надавали перевагу торгівлі на території країни або створенню запасів продукції.

Океанія - найбільший регіон, що постачає молочну продукцію на світові ринки. У 2009 році очікується, що ці країни реалізують на зовнішніх ринках 15 млн т продукції в перерахунку на молоко, що на 10% перевищить рівень 2008 року. З регіонального продажу Новій Зеландії належатиме 11,3 млн т, що на 9% перевищить рівень минулого року.

За прогнозами, продаж на зовнішніх ринках Австралії - третього за обсягами світового експортера - зросте до 3,7 млн т, або на 12%. Більше третини австралійського молока експортують, а отже, ситуація на експортних ринках має прямий вплив на економіку молочного сектору. Таким чином, фінансові проблеми, з якими нині стикається молочна промисловість країни, значною мірою залежать від низьких цін на молочні продукти в минулому сезоні.

У 2009 році очікується зменшення експорту з Європейського Союзу на 12% - до 8,4 млн т. Така поведінка обумовлена, головним чином, збереженням запасів і стагнацією виробництва молока. Зовнішня торговельна політика ЄС відображає внутрішні ринкові реформи, спрямовані на скорочення підтримки ринку в інтересах забезпечення соціального захисту на період кризи. Так, протягом періоду низьких світових цін на молочні продукти здійснювалися закупівлі сухого молока, вершкового масла та запроваджувалися експортні субсидії. На середину листопада державні й приватні запаси сухого

знежиреного молока становили 268 тис. т, а масла - близько 150 тис. т.

Представники Європейської комісії у вересні наголошували, що державні запаси не буде зменшено найближчим часом, а в разі можливого їхнього продажу вони не матимуть негативного впливу на відновлене функціонування ринку.

У Південній Америці експорт молочної продукції в 2009 році зросте на 15% і досягне 3,6 млн т. Це наслідок збільшення зовнішнього продажу з Аргентини, Бразилії та Уругваю, що відновили виробництво після завданої шкоди від посухи. Експорт з Аргентини становитиме 1,4 млн т, тобто зросте до 10% порівняно з попереднім періодом. Продаж із Бразилії збільшиться приблизно на 40% і вперше перевищить 1 млн тонн.

Найбільшими постачальниками молочної продукції на світовий ринок є країни Океанії та Європи, тому їхні експортні ціни найкраще відтворюють світову цінову ситуацію.

Після рекордного зниження цін на молочну продукцію в лютому 2009 року, починаючи з серпня, відбулося поступове їхнє підвищення, яке збереглося до кінця 2009 року.

У країнах Океанії ціни на масло досягли свого мінімального значення в кінці березня - на початку квітня 2009 року. В цей період Австралія та Нова Зеландія експортували масло по 1600-2000 дол./т на умовах поставки FOB (франко-борт судна). Незначне зростання цін на продукцію тривало до середини серпня, після чого відбулося суттєве поступове зростання. Так, у грудні експортні поставки цієї продукції уже здійснювали за ціною від 3800 до 4500 дол. за тонну.

Європейські експортні ціни на масло в 2009 році теж суттєво знизилися. Так, найнижчими вони були в лютому - 2200-2725 дол./т, а найвищими в грудні - 4700-5550 дол. за тонну.

Дешевшало й сухе знежирене молоко. На початку року країни Океанії реалізовували його по 1600-1900 дол./т (умови поставки - FOB), проте в кінці року ціна на нього збільшилася вдвічі - до 3200-3600 дол. за тонну.

Європейське сухе знежирене молоко теж втрачало в ціні, але відновило свої позиції на кінець року. Досягши свого найнижчого рівня в лютому, коли продукцію реалізовували по 1900-2150 дол./т, в грудні ціна зросла щонайменше в 1,7 раза - до 3275-3600 доларів.

Експортні ціни на сир типу "Чедер" в країнах Океанії в грудні 2009 року становили 4100-4700 дол./т, що в 1,7-1,9 раза менше за ціну в лютому цього ж року.

У новому році прогнозується підвищення цін на основні види продукції світового молочного ринку.

Перспективи

У 2010 році виробництво молока має збільшитися до 713,6 млн т, або на 2% порівняно з 2009 роком.

За прогнозами, виробництво молока в Азії збільшиться на 4% і досягне майже 265 млн т. Це буде наслідком зростання його виробництва в Індії на 4 та в Китаї - на 9%. Але потенціал цих країн є значно вищим. Такий обережний прогноз базується на збереженні низького рівня закупівельних цін на молоко у фермерських господарствах цих країн, а також на можливості проблем із формуванням кормової бази та зменшенням природних запасів прісної води.

В Європі у новому році збережуться наслідки низьких цін 2009 року й будуть високими ціни на корми. Підвищення цін, а також поживлення світової економіки впливатимуть на зацікавленість операторів світового ринку, особливо з країн Азії. Світова торгівля в 2010 році значною мірою залежатиме від активності трейдерів зі Сполучених Штатів та від можливої реалізації Європейським Союзом наявних запасів молочних продуктів за вигіднішими ціновими умовами, які не передбачають надання експортних субсидій.

Зростання експорту з країн Океанії може досягти 16,4 млн т, що на 10% перевищить рівень минулого року. Зовнішній продаж з Нової Зеландії очікують на рівні 12%, а нинішня цінова ситуація має позитивно вплинути на продаж наявних на початок 2009 року запасів в обсязі 360 тис. т.

Австралійський експорт молочних продуктів залишатиметься на сталому рівні - 3,7 млн т незважаючи на зацікавленість Південно-Східної Азії, Китаю, Японії та Саудівської Аравії.

Подальше підвищення цін на молоко та молочну продукцію залежатиме від перспектив відновлення світової економіки. Але вже тепер експерти прогнозують подорожчання цієї продукції як мінімум протягом трьох наступних років. Основними чинниками цього є збільшення населення в світі, зростання доходів, а також поліпшення якісного рівня харчування. До того ж, на цінову ситуацію впливатиме скорочення запасів сухого молока та масла в країнах ЄС і Сполучених Штатах Америки. Все це дає підстави аналітикам ствердно говорити про зростання цін у середньостроковій перспективі.

О. Маслак,

канд. екон. наук, керівник Центру стратегічних досліджень АПК

Т. Хворост,

канд. екон. наук, науковий співробітник проблемної науково-дослідної лабораторії інтегрованого сільського розвитку,

Сумський національний аграрний університет